

РОЛЬ ПСИХОЛОГО-ПРАВОВОЇ ДЕОНТОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ

Марченко О. Г.

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціології та психології
Навчально-наукового інституту № 5
Харківського національного університету внутрішніх справ
м. Харків, Україна*

Бондаренко Л. О.

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології та психології
Навчально-наукового інституту № 5
Харківського національного університету внутрішніх справ
м. Харків, Україна*

Питання професійної підготовки психологів як фахівців, покликаних надавати допомогу в збереженні та розвитку психічного здоров'я особистості в сучасній Україні набуває надважливого значення. Разом із тим дослідниця О. Власова наголошує, що «в Україні відсутні системні законодавчі документи та механізми, які регламентують загальні для всіх представників психологічної професії вимоги до якості надання психологічної допомоги населенню, професійних продуктів, фахової підготовки відповідних спеціалістів, ліцензування, контролю та припинення їх діяльності» [1]. Значною мірою ця проблема торкається етичних аспектів професійних обов'язків психологів, які працюють у правоохоронних органах. Тому важливого значення набуває формування у процесі фахової підготовки у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання деонтологічної (від грец. *deos* – належне) компетентності практичних психологів. Реалізація деонтологічної компетентності пов'язана з вирішенням етичних проблем, на чому й наголошується в «Етичному кодексі психолога», в якому зазначено, що професійна діяльність психолога має бути гуманною, високо-моральною незалежно від спеціалізації та сфери його інтересів.

Як правило, реалізація психологічної комунікації відбувається за схемою: «той, хто допомагає – той, хто приймає допомогу». У цьому зв'язку необхідно відзначити зв'язок психологічної деонтології із

медичною, яка комплексно досліджує сукупність принципів поведінки, професійних прийомів спілкування лікаря зі здоровою або хворою людиною, що звернулася до нього.

Юридична, або правова, деонтологія є галуззю юридичної науки й узагальнює систему знань про кодекс професійної поведінки юриста. За В. Олещенком, «відповідальність перед суспільством формує моральну модель особистості» [2, с. 61].

У зв'язку з особливою складністю і підвищеною соціальною, юридичною, психологічною, емоційною відповідальністю правоохоронної діяльності завдання психологічної служби в межах правоохоронної діяльності полягають у:

- підвищенні психологічної надійності працівників, особливо тих із них, для кого психологічна освіта не є базовою (курси практичних психологів, магістратура), повнішому та ефективнішому використанні їхнього психологічного потенціалу;
- надання психологічної допомоги працівникам у вирішенні оперативно-службових завдань щодо розкриття та розслідування злочинів;
- перевиховання осіб, які вчинили злочини;
- організації проведення судово-психологічної експертизи та ін.

Враховуючи важливість діагностики у психологічній сфері, дотримання положень психолого-правової деонтології при проведенні психодіагностики передбачає надійність використовуваних методів та програмного забезпечення. Психологічне консультування передбачає дотримання вимог конфіденційності, уникнення встановлення неофіційних взаємин, якщо це може стати на перешкоді проведенню діагностичної, консультаційної і корекційної роботи з клієнтом.

На закінчення відзначимо, що практичний психолог несе професійну відповідальність за кваліфіковане обстеження, консультування та наслідки психологічного впливу. Якщо психолог бере участь у судово-психологічній експертизі, він не має змушувати клієнта повідомляти певну інформацію поза його волею, крім випадків, коли така інформація сприятиме безпеці оточуючих або самого клієнта [3, с. 77].

Тож, усі компоненти діяльності (поведінковий, когнітивний, праксеологічний та ін.) практичного психолога у правоохоронній системі має будуватися на принципах правової та психологічної деонтології.

Література:

1. Власова О. І. Актуальні завдання теорії і практики сучасної підготовки українських психологів. *Професійна підготовка психологів в Україні: стратегічні завдання* : зб. матеріалів всеукраїнського круглого столу 23 квітня 2024 року / за ред. В. Г. Панка. Київ :

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2024. С. 24–29.

2. Олещенко В. Ю. Загальна характеристика та особливості професіограм працівників правоохоронних органів. *Юридичний вісник*. 2022. № 4 (65). С. 59–64.

3. Бондаренко Л. О. Психолого-правова деонтологія як етична основа діяльності практичного психолога у правоохоронній системі. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Психологія»*. 2023. Т. 34 (73). № 2. С. 75–79.